

О стеоној крави.

(Свршетак)

Најизвјестнији је знак стеоности мицање и играње телета у кравијем трбуу, само што се то тек у 20-ој недељи даде видети. Највећма се то и најлакше при појењу крава опази, увек с десне стране трбуа. Руком туда краву пипајући осећа се да је врелија, због више крви што се ту тада стиче; и жиле јој туда већма бију; а која је крава мирна, дасе и бијуће телета са прислоњеним увом чути. Вештаци познају стеону краву по већма развученима устма материце пипајући ји.

Нега сстеоне краве. Стеону краву ваља много боље пазити и чувати него нестеону; и што ближе к телењу, то све већма; особито: од кише, зиме јаке и врућине, ништо — ди је обичај, у плуг је неватити, невијати је, не натеривати да преко јендека, рупа, заграда, и т. д. свакати мора, нетући је, са водећим је крвама непунтати, ко је би је ускакивајући на њу повлести могле; знојавну је ладном водом ни поити, ни кроз ладну воду натеривати, — уобште на све пазити, што би јој помет натерати могло. Патос штала што због мокраће оцедит на кос и стрм бити мора, на којем би мокроме лако склизнути, па се разкрити ил пасти, па се убити могла, ваља сламом већма застирати и изравнати.

Стеону краву ваља и ранити боље, особито ако је слабија. Зелена фришка и сочна рана боља је нег само сено и слама; што ближе к телењу, то све лакшу а бољу рану, све у мањим порцијама ал чешће давати треба. — Само ако би крава од пре врло угојена била, онда би јој ваљало рану смањити, да мало падне с лоја, јербо дебљина та смета и узраштењу телета и његовом здрављу и снази у утроби матерњој, а и крави отешта обоје: ношење и телење.

Првотелици ваља кад и кад сисе гњецкати трти и истезати, са тим је за дојење и за мужу привикавати.

Шест ил осам недеља изпред телења ваља са мужем престати, онда јој се млеко уквари и није низашто. По том уквареном млеку, позна се то доба. Само ако би јој виме и сисе врло црвене биле, здраво вреле и близу упаљења, које се не редко догађа, онда је ваља и даље музти, не рад млека и трошења, већ да је та болест лакше пређе.

А кад је већ близу телења, онда јој ваља чисту сламу чешће подстирати, од други је не

јошт тако тешко стеони крава одлучити, шталу чисто и умерено топло држати, често ветрити.

Неки држе да је ђубре и влага говедма уобште, а особито стеоним крвама пробитачно, па неће да га избацују; то је лаж варање и највећа лудост.

Каква је разлика између оне ране, која се најпре изсече и зготови, пре него што ће се марви дати, и оне, која се у целости и незготовљена даде?

Ствари, које нам природа поклања, да марву нашу ранимо, показују сасвим разна својства кад их марви најпре зготовимо пак дамо, и кад их марви незготовљене дајемо. Човек, који се за скота свога брине, састарао се на начин, да и марви исто тако рану преправи, да ју може боље и лакше у стомаку скувати, као што и себи за ту исту цјел преправи, пре него што ће је јести. Ми ћемо овде најпре оне припреме преда се узети, које имају цјел 1.) жвакање олакшати, а овамо принадежи: иссецкање и квашење хранећи ствари; 2.) пак одделити оне частице, које би саставу марвеном шкодити могле, а овамо спада кување и натапљање. Све ове припреме имају то сљедство, да марви нуждну количину хранећи частица у једно и више спајају, дакле овде је и штедљивост, а она је увек у економији нужна; а како је штедљивост овде, то ће се из даљег видети.

Зрно и олајна проја, суво и зелено лишће, жиле, месната стабља и кромпир и у обште свака хранећа тварка, врло много у својој хранећој снази задобије, кад се изсече и изтрињи, а за гдикоје је и преко нужно. Употребимоли н. пр. јечам, жито, раж, и елду као обичну рану, а непрекупимо их најпре, то нисмо много профитирали, јер ова зрна имају тврду кожу, која, ако се неизкр'а из стомака жива изађе, а то је толико, да се од овог зрна није никаква рана збрати могла, него је онако као што је и ушла, читава изашла, само мало накисељена. Оваково зрно није никакову рану оставило телу марвеном. Тако је н. пр. доказано: да зоб, која најмекшу кожу има, пак и код млади коња, ако се онако у природи, ненаквашена и непрекрупљена да $\frac{1}{15}$ читава остане, и стомак је нескува, особито ако се пропусти, мало иссечене сламе с њоме помешати. Слама ова, гони управо рећи коња, да зоб боље изжвака.

Даби ове незгоде избегли, прекрупљују се зрна, пак шта више и самледу се, пак у води

марви дају. Незнатни разходи, који се при овом раду праве, исплате се троструко, кад се само узме, да је онда све марви додато у крв и месо прешло, и да ништа изгубљено није од оне ране, која се више пута скупо плаћати мора. Да је врло добро, кад се хранеће твари изсецкају или прекрупне, то је свакидашње искуство довољно показало, код прождрљиви и код млади коња и код они који слабе зубе имају и при многим другим случајевима.

Најбоље је овако чинити: дугачке и велике твари изсећи, а зрна прекрупити и квасити.

Самлети у брашно није увек добро, јер прво човека и сувазар краде, а друго, брашно зобно или јечмено неможе дуго ни стајати, јер се брзо ужеже, а оваково је брашно марви штетливо. Ако је пак нужно брашно, онда га треба по мало млети дати; а напослетку приличи брашно само кад кад у води за пиће дато стеоним кравама, младим живадма и болестној живини; јер здравој марви давано, нагло је гоји, марва се улећи, и није за никакав после посао.

Олајна проја је врло добра рана, но мора се најпре измрвити и на суво само давати, јер од повлашене добије марва пролив.

Сламу, сено, лишћа и другу листаћу храну треба увек најпре изсецкати пак онда дати. У целости не да се добро ова рана грабити и много оде у огризину, које онда пропадне, јер се у љубре баца; у изсецканој пак форми, и боље се граби, боље жвакуће и боље у усти преврће.

Кад је у гомили каквој свакојака храна помешана, онда бира скот бољу, а гору баца; кад је пак сва рана изсецкана, онда то чинити неможе, него мора све јести.

Подај коњу целе сламе и помешај зоби у јасла, а он ће, кад онази зоб дотле сламу по дрвом одбацити, докле год чиста зоб неостане, а изсецкај је, то чинити неможе, него је принуђен и једио и друго јести.

Зато се у сваком газдовању „сечка“ за кратко време исплати, кад све оно прорачунамо, шта с њоме добивамо.

Кад се зоб са ческом помеша, онда нетреба дати две прегрешни н. пр. зоби, него једну и по, а друго сечке: а повлашене зоби и сечке јошт мање.

Разлика је дакле између оне ране која се најпре изсече и зготови пре него што ће се марви дати, и оне, која се у целости и не сготовљења даде, та, што се с првом добија и штеди, а другом губи и расипа.

Нашим домаћицама.

Зашто имају краве мало и хрђава млека?

Под овим насловом доноси „Gosp. list“ чланак један, гди точно разјасњава узроке тому, и вели:

„Наше газдарице се више пута туже на своје краве, да слабо доје, или да им млеко неваља, јер је као вода, или плаво — модро — а шта више, кад кад и крваво. Мислимо дакле, да ће нас добро дочекати, ако прозборимо коју о овој ствари и њезиним узроцима.

Ако крава мало млека даје, но млеко је добро, а крава здрава, ваља јој млеко уврачати и учинити, пак ће бити боље. Ово зактева доста сена и зелене ране, помало зрна или мекиња, кромпира или репе, а највише соли — пак ћеш добити ље доста млека. Кад се краве, особито првотелице, зло музу; т. ј. кад се у вимену оставља млека, то је главни узрок, овакове краве постају хрђаве музаре. Да овоме доскочни, треба код мужења пазљиво пригледати.

Слабо и као водено млеко, долази од хрђаве ране или од хрђаве пробаве. Ако је храна узрок, тому има лаке помоћи: подај крави бољу јачу рану. Ако ју пак добива, и опет хрђаво млеко даје, тому је узрок, што ју зло пробавља, то јест утроба јој није сасвим здрава; настружи дакле малко иђирота (kalmus) и изсеци пелена, изменај све са сољом и подај крави. Више пута помаже јој и сама со.

Горко млеко долази највише одтуда, што је крава запечена, не иде рад себе, небалега: подај јој дакле $\frac{1}{2}$ до $\frac{3}{4}$ фунте горке соли (Glaubersalz) да се прочисти, пак ће бити добро.

Кад кад се млеко, рекао би, већ и у вимену угруша. То долази од премноге киселине у желудцу, а да поправиш ову ману, подај крави једно 4 лота пепељике (поташе) изменане са $\frac{1}{4}$ фунте гочице траве (Enzian) и $\frac{1}{4}$ фунте иђирота.

Више пута има на млеку модри и црвени пега; долазе онајвише од нечистоће, наиме, када чељад недржи чисто млечно посуђе, кад не опере чисто руке и вимена, или кад има у коморици где се млеко држи, нечиста, задушна, воздуха или пак много плесни.

(Свршиће се.)

ЛЕКАР.

О марвенским правци.

(Продужење)

С пређашним праом смо свршили пренисе за коњске праве, сад ћемо дати пренисе за кравије праве и то почињемо са оним праом, од којег крава ја-ча и више млека даје. Следећи се пра дакле онда да-је, кад је крава принуђена јести многу сламу и хр-ђаво сено, кад мора са устојане बारे воду да пије, а и обично се даје, да боље, више и дебље млеко даје.

У првом се случају даје сваке недеље по две вр'ом напуњене кашике у ниће, а у другом, сваке не-деље двапут, по две вр'ом напуњене кашике.

Осим тога чува овај пра краве од прелаза при-лепчиви болести, јер сокове у њој чисти.

Кад се овај пра крави да, овда је нужно, да се мало по авлији протера пак ће се за кратко време на њој опазити да дебља и да бољег млека даја.

За овај пра узми дакле:

- $\frac{3}{4}$ фунте дивјег кестена
- " " фење
- " " соли
- $\frac{3}{4}$ фунте буковог пепела
- 1 фунту иђирота
- " " семена од мирођије
- $\frac{1}{2}$ фунте кима

Све ово у пра с'тући и добро измешати.

За лекарницу:

- $\frac{3}{4}$ Pfund Roskastanienpulver
- " " Wachholderbeerenpulver
- " " Kochsalz
- " " Buchenasche
- 1 Pfund Kalmuswurzelpulver
- 1 Pfund Dillsamenpulver
- $\frac{1}{2}$ " Kümmelsamenpulver.

(Продужање се),

СИТНИЦЕ.

* Да кокошија јаја дуго сачуваш: рас-топи у води соли, стави јаја да се добро патопе док непотону, онда и извади, утри и у сандук у сечку по-слажи.

* Клање марве и живине, много је про-битачније ноћу нег дању зато, јер су ноћу све животиње тихе, пак и крв мирнија; отуда је и месо ноћу клани животиња далеко слађе, и даде се дуже пресно држати, а боље је и за солење и сушење.

ПИСМОНОША.

Четном г. Д. А. у Мкри. Добра семена се тешко овде код нас добити могу. Ми смо покушавали из више трго-вина доносити, али на жалост превари смо се на много об-лижни мести. Из нашег практичног уверења, межемо вам ове трговине препоручити, ма да су далеко, ал сте уверени да ће те добру ствар добити. 10, 12 новчића више, пак ће те бар поштено послужени бити. Josef Unterrainer, Innsbruck (Tyrol) за алиске траве; Laurentius, Leipzig, за ниско стабљикасто цвеће; C. Feidl, Erfurt, за дрва; Pabst et Neumann, Erfurt, за шебоје, челебине и лепе кате; M. Gashoff, Quedlinburg (Provinz Sachsen), за куњско зеље; Fr. Ad. Haade jun. Er-furt; Centrale der practischen Gartenbau-gesellschaft, Frauen- dorf (Post: Villshofen, Niederbayern) свашта доброг; Mosch- kovitz & Siegling, Erfurt, печурке; F. C. Heinemann Erfurt, најлепши челека, пеларгија, каранфила, лепа човека, пак ов-да краставаца и диња; Fleischmann & Weber Pest (овај је најближи) свашта.

ТРГОВИНА.

У Пешти.	Тежина		Пожунац				Н о в а ц.	У банкама			
	од	до	од		до			од		до	
	фунти		фор.	н.	фор.	н.		фор.	н.	фор.	н.
Жито банатско	85	88	4	10	2	50	Царски дуват	5	54	5	55
" бачко	84	85	4	05	4	10	Брунаш	15	80	15	85
" потиско	84	86	3	95	4	20	Сребро	114	25	114	50
Нанолица											
Рај	76	80	2	55	2	75	Срећке државне од год. 1839. од 100 ф.	154		154	50
Јечам	68	70	2	40	2	30	" " " " 1854. " 100 "	92	50	92	75
Зоб	45	50	1	45	1	60	" кредитног завода од 100 ф.	135	20	135	40
Кукуруз	79	83	2	30	2	60	" Вестерхазјове од 40 ф.	95		96	
Проја			1	80	2		" Палеијове од 40 ф.	38	50	39	
Пасуљ							" Виндинггрецове од 20 ф.	21	50	22	
Резица			7	80	8		" Кеглевићеве од 10 ф.	17		17	25